

سورة الاحقاف

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته نقاشی

بررسی زیبایی شناسی آثار نقاشی زنان معاصر ایران با تأکید بر شش دوره نمایشگاه

تجلی احساس

پروژه عملی: "زن در فضای خانواده"

فروغ مهدی پور علمی

استاد راهنما:

دکتر محمد کاظم حسنونند

خرداد ۱۳۹۰

تقدیر و تشکر

بر خود می‌دانم که از زحمات بی‌دریغ، تلاش‌های بی‌وقفه و راهنمایی‌های ارزشمند استاد گرامی جناب آقای دکتر محمد کاظم حسنونند، در مسیر انجام این پروژه تشکر و قدردانی نمایم.

گفت استاد: مبر درس از یاد	یاد باد آنچه به من گفت استاد
یاد باد آنکه مرا یاد آموخت	آدمی نان خورد از دولت یاد
هیچ یادم نرود این معنا	که مرا مادر من، نادان زاد
پدرم نیز چو استادم دید	گشت از تربیت من آزاد
پس مرا منت از استاد بود	که به تعلیم من استاد، استاد
هر چه دانست، بیاموخت مرا	غیر یک اصل که ناگفته نهاد
قدر استاد نکو دانستن	حیف، استاد به من یاد نداد

9

تقدیر میکنم از مادرم که نمی‌توان هیچ واژه‌ای برای توصیفش به کار برد.

به پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمه ایثار و از خودگذشتگی.

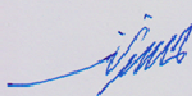

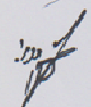

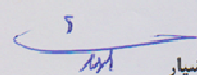
به پاس عاطفه سرشار و گرمای امیدبخش وجودشان که در این سردترین روزگاران بهترین پشتیبان است.

به پاس قلب‌های بزرگشان که فریاد رس است و سرگردانی و ترس در پناهمان به شجاعت می‌گراید.

و به پاس محبت‌های بی‌دریغشان که هرگز فروکش نمی‌کند.

تأیید اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه خاتیم فروغ مهدی پور علمی تحت عنوان: « بررسی زیبا شناسی آثار نقاشی زنان معاصر ایران (با تأکید بر بخش دوره نمایشگاه تجلی احساس) - پروژه عملی: « زن در فضای خانواده ۵۵ » را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر محمد کاظم حسنونند	دانشیار	
۲- استاد ناظر	دکتر پریسا شاد قزوینی	استادیار	
۳- استاد ناظر	دکتر زهرا پاکزاد	استادیار	
۴- استاد ناظر	دکتر محمد خزائی	دانشیار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر محمد خزائی	دانشیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی

دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عنوان پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب و یا نرم افزار و یا آثار ویژه (تری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب فروغ مهدی پور علمی دانشجوی رشته نقاشی ورودی سال تحصیلی ۱۳۸۷ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده هنر و معماری منتهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آیین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هرگونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله براساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هرگونه اعتراض را از خود سلب نمودم.»

امضا
تاریخ
۹۰/۱۰/۳

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به دفتر «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته نقاشی است که در سال ۱۳۹۰ در دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی آقای دکتر محمد کاظم حسنونند از آن دفاع شده است».

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تادیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب فروغ مهدی پور علمی دانشجوی رشته نقاشی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء: ۹۰/۱۰/۲۸

چکیده

نمایشگاه تجلی احساس به مناسبت گرامی داشت بانوی بزرگ اسلام حضرت فاطمه (س) از سال ۱۳۷۳ در ۵ دوره متوالی سالانه برگزار شده است و دوره ششم آن با ده سال وقفه در سال ۱۳۸۸ برپا شد. در این تحقیق بررسی گسترده ای بر آثار این نمایشگاه صورت پذیرفت. آثار هنرمندان غیر حرفه ای و هنرمندان پیشکسوت کاملاً مورد تحلیل قرار گرفت و برای غنی تر شدن تحلیل ها در این زمینه نظر سنجی های بسیاری از اساتید مختلف به عمل آمد.

ابتدا به شرح چگونگی پیدایش پیشگامان نقاشی نوگرا پرداخته شد و جایگاه زنان در این حیطه نقد شد. سپس نقاشی هنرمندان بعد از انقلاب و در نهایت آثار هنر زنان تا سال های اخیر مورد ارزیابی قرار گرفت.

با توجه به تحقیق انجام شده، مشخص شد زنان نقاش معاصر آنگونه که انتظار می رفت، نتوانسته اند موقعیت مناسبی در هنر ایران پیدا کنند. به همین دلیل در عرصه بین المللی نیز از جایگاه خوبی برخوردار نیستند. اگر تاریخ هنر ایران فضای مساعدی برای رشد و تعالی زنان نقاش فراهم می آورد این هنرمندان که بیش از ۷۰ درصد جامعه هنری ایران را تشکیل می دهند، خواهند توانست جایگاه هنر ملی را به درجه بالاتری سوق دهند.

کلمات کلیدی: نقاشی، زنان، جنبش نوگرا

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
د.....	فهرست تصاویر.....
۱.....	مقدمه.....
۳.....	کلیات تحقیق.....
۵.....	فصل ۱- نقاشی نوگرا.....
۶.....	۱-۱ پیدایش نقاشی نوگرا.....
۱۲.....	۱-۲ پیشگامان نقاشی نوگرا.....
۱۶.....	۱-۲-۱ جلیل ضیاء پور.....
۱۹.....	۱-۲-۲ احمد اسفندیاری.....
۲۰.....	۱-۲-۳ عبداله عامری.....
۲۳.....	۱-۲-۴ حسین کاظمی.....
۲۴.....	۱-۲-۵ هوشنگ پزشک نیا.....
۲۵.....	۱-۲-۶ مارکو گرگوریان.....
۲۶.....	۱-۲-۷ ابهمن محصص.....

۸-۲-۱ محسن وزیری مقدم .....

۲۷

۹-۲-۱ نقاشی در گذر انقلاب ۲۸

فصل ۲- زنان نقاش معاصر ۳۷

۱-۲-۱ زنان نقاش معاصر ۳۸

۱-۱-۲ شکوه ریاضی ۳۸

۲-۱-۲ بهجت صدر ۴۶

۳-۱-۲ منصوره حسینی ۵۳

۴-۱-۲ ایران درودی ۶۲

۵-۱-۲ طلیمه کامران ۷۵

۶-۱-۲ فریده لاشایی ۸۰

۷-۱-۲ پریش گنجی ۸۳

۸-۱-۲ پروانه اعتمادی ۸۶

۲-۲ جایگاه زنان در هنر تجسمی امروز ۸۹

۳-۲ حضور زنان در عرصه هنر از نگاه هنرمندان نقاش ۹۶

فصل ۳- بررسی و تحلیل آثار نمایشگاه تجلی احساس ۱۱۰

۱۱۱	۳-۱ بررسی و تحلیل آثار نمایشگاه تجلی احساس.....
۱۱۲	۳-۱-۱ تجلی احساس .....
۱۱۶	۳-۱-۲ موضوعات آثار نمایشگاه تجلی احساس .....
۱۱۷	۳-۱-۳ نقد و بررسی آثار هنرمندان پیشکسوت .....
۱۳۳	۳-۲ بررسی آثار سایر هنرمندان .....
۱۸۱	نتیجه گیری .....
۱۸۳	فهرست مراجع .....
۱۸۹	شرح و تصاویر پروژه عملی .....
۱۹۷	چکیده انگلیسی .....

فهرست تصاویر

صفحه

عنوان

- تصویر ۱: زن کرد سندنج، جلیل ضیاء پور، رنگ روغن، ۹۰×۱۸۰ سانتیمتر ۳۳
- تصویر ۲: کشاورز، احمد اسفندیاری، ۲۴×۲۴ سانتیمتر ۳۳
- تصویر ۳: ماهیگیر در خواب، عبدالله عامری، رنگ روغن، ۸۰×۱۰۶ سانتیمتر ۳۴
- تصویر ۴: بدون عنوان، حسین کاظمی، رنگ روغن، ۷۰×۹۰ سانتیمتر ۳۴
- تصویر ۵: کیهان ۲۰، مارکو گرگوریان، ترکیب مواد، ۳۰×۳۰ سانتیمتر ۳۵
- تصویر ۶: بدون عنوان، بهمن محمص، ترکیب مواد، ۷۰×۱۰۰ سانتیمتر ۳۵
- تصویر ۷: حجم، محسن وزیری مقدم، چوب، ۳۶
- تصویر ۸: زنان بندری، هوشنگ پزشک نیا، گواش روی مقوا، ۷۰×۵۰ سانتیمتر ۳۶
- تصویر ۹: پرتره، شکوه ریاضی، رنگ و روغن روی مقوا، ۴۷×۳۱ سانتیمتر ۱۰۶
- تصویر ۱۰: رویشی از میان دود، منصوره حسینی، رنگ و روغن، ۷۰×۱۲۰ سانتیمتر ۱۰۷
- تصویر ۱۱: بدون عنوان، بهجت صدر، رنگ و روغن، ۱۰۰×۷۰ سانتیمتر ۱۰۷
- تصویر ۱۲: بلور طلوع، ایران درودی، رنگ و روغن، ۹۲×۶۵ سانتیمتر ۱۰۷
- تصویر ۱۳: طلعه کامران، ترکیب مواد، ۸۰×۸۰ سانتیمتر ۱۰۸
- تصویر ۱۴: بدون عنوان، فریده لاشایی، ترکیب مواد، ۱۵۰×۱۰۰ سانتیمتر ۱۰۸
- تصویر ۱۵: شب و روز، پریوش گنجی، رنگ و روغن، ۸۰×۱۰۰ سانتیمتر ۱۰۹
- تصویر ۱۶: دختر شاه پریان، پروانه اعتمادی، ۹۰×۱۲۰ سانتیمتر ۱۰۹
- تصویر ۱۷: کفشهایم، منصوره حسینی، رنگ روغن روی بوم، ۱۱۰×۱۱۰ سانتیمتر ۱۶۰

- تصویر ۱۸: گلدان روی صندلی سفید، مینو اسعدی، رنگ و روغن، ۲۰×۲۵ سانتیمتر ۱۶۰
- تصویر ۱۹: تجلی بانو، زهرا رهنورد، حکاکی، ۳۰×۴۲ سانتیمتر ۱۶۱
- تصویر ۲۰: سرهای بریده، پریسا شاد قزوینی، اکریلیک، ۸۰×۸۰ سانتیمتر ۱۶۱
- تصویر ۲۱: آغاز و انجام، فرح اصولی، گواش، ۷۰×۷۰ سانتیمتر ۱۶۲
- تصویر ۲۲: بدون عنوان، شهلا حبیبی، ترکیب مواد، ۱۰۰×۶۷ سانتیمتر ۱۶۲
- تصویر ۲۳: خانه دوست، ژیلا کامیاب، اکریلیک، ۸۰×۶۰ سانتیمتر ۱۶۳
- تصویر ۲۴: زن، ایمان، محبت، شراره زندیان، ترکیب مواد، ۳۵×۲۵ سانتیمتر ۱۶۳
- تصویر ۲۵: بدون عنوان، منیژه صحنی، اکریلیک و گواش، ۶۸×۵۰ سانتیمتر ۱۶۴
- تصویر ۲۶: آوای زندگی، فریده شاهسوارانی، اکریلیک و پاستل، ۷۰×۵۰ سانتیمتر ۱۶۴
- تصویر ۲۷: بدون عنوان، کتایون کاووسی، رنگ و روغن، ۹۰×۶۰ سانتیمتر ۱۶۵
- تصویر ۲۸: بدون عنوان، ماندانا آقای پور، کلاژ با گونی و رنگ و روغن، ۷۰×۱۰۰ سانتیمتر ۱۶۵
- تصویر ۲۹: بدون عنوان، ژیلا طاهباز، رنگ و روغن، ۱۲۰×۶۰ سانتیمتر ۱۶۶
- تصویر ۳۰: بدون عنوان، سمیرا علیخانزاده، رنگ روغن، ۹۰×۹۰ سانتیمتر ۱۶۶
- تصویر ۳۱: بدون عنوان، فرحناز آذر آبادی، اکریلیک، ۳۸×۲۸ سانتیمتر ۱۶۷
- تصویر ۳۲: درخت، نسیم معتمدی، آبرنگ، ۸۰×۶۰ سانتیمتر ۱۶۷
- تصویر ۳۳: بدون عنوان، الهه مقدمی، رنگ و روغن، ۹۶×۹۶ سانتیمتر ۱۶۸
- تصویر ۳۴: گلدان ابر، سارا ابروانی، اکریلیک، ۲۸×۲۸ سانتیمتر ۱۶۸
- تصویر ۳۵: بدون عنوان، منیژه میر عمادی، ترکیب مواد، ۲۰۰×۱۷۵ سانتیمتر ۱۶۹
- تصویر ۳۶: بدون عنوان، طاهره محبی تابان، پاستل روغنی روی کاغذ، ۵۰×۵۰ سانتیمتر ۱۶۹
- تصویر ۳۷: منظره شمال، آذر آل طاهها، پاستل، ۷۰×۴۰ سانتیمتر ۱۷۰
- تصویر ۳۸: زمستان، منیژه ثابت سروستانی، رنگ روغن، ۸۰×۶۹ سانتیمتر ۱۷۰
- تصویر ۳۹: بدون عنوان، مهکامه دنیا داری، اکریلیک، ۸۰×۶۰ سانتیمتر ۱۷۱

- تصویر ۴۰: غروب کوهستان، پرچهر نامدار، رنگ روغن، ۶۰×۱۰۰ سانتیمتر..... ۱۷۱
- تصویر ۴۱: هاجر همسر ابراهیم، مژگان احمدی، نگارگری، ۳۰×۲۳ سانتیمتر..... ۱۷۲
- تصویر ۴۲: عروسی، ملیحه اکبری، نگارگری، ۳۷×۵۰ سانتیمتر..... ۱۷۲
- تصویر ۴۳: عروج، فیروزه گل محمدی، آبرنگ، ۴۲×۶۲ سانتیمتر..... ۱۷۳
- تصویر ۴۴: بدون عنوان، سودابه میر فصیح، ترکیب مواد، ۱۰۰×۷۰ سانتیمتر..... ۱۷۳
- تصویر ۴۵: فاطمه تجلی عشق الهی، نسرين عتیقه چی، ترکیب مواد، ۶۸×۴۵ سانتیمتر..... ۱۷۴
- تصویر ۴۶: زن، گیزلا وارگا سینایی، اکریلیک، ۷۰×۱۰۰ سانتیمتر..... ۱۷۴
- تصویر ۴۷: حصار در خار، فیروزه اطهاری، اکریلیک و سیم، ۲۲×۱۰۵ سانتیمتر..... ۱۷۵
- تصویر ۴۸: بدون عنوان، مریم غازیانی، ترکیب مواد، ۳۰×۲۳ سانتیمتر..... ۱۷۵
- تصویر ۴۹: طیران مرغ، سیمین آروند، رنگ و روغن، ۱۵۰×۱۲۰ سانتیمتر..... ۱۷۶
- تصویر ۵۰: بدون عنوان، شهلا اعتمادی، رنگ و روغن، ۱۲۰×۸۰ سانتیمتر..... ۱۷۶
- تصویر ۵۱: بدون عنوان، فیروزه سلماسیان، رنگ و روغن، ۴۸×۶۶ سانتیمتر..... ۱۷۷
- تصویر ۵۲: بدون عنوان، ندا خانچی، رنگ و روغن، ۱۰۰×۱۴۰ سانتیمتر..... ۱۷۷
- تصویر ۵۳: مادر، فاطمه حسینی، رنگ و روغن و کلاژ، ۲۰۰×۲۰۰ سانتیمتر..... ۱۷۸
- تصویر ۵۴: هینزا، مریم نیک خواه ابیانه، گواش و کلاژ، ۳۸×۲۰ سانتیمتر..... ۱۷۸
- تصویر ۵۵: طبیعت بی جان، مینا مختار زاده، رنگ و روغن، ۵۰×۴۰ سانتیمتر..... ۱۷۹
- تصویر ۵۶: بدون عنوان، سمیا صیقلی، کلاژ، ۴۰×۶۰ سانتیمتر..... ۱۷۹
- تصویر ۵۷: طبیعت بی جان، میترا فراهانی، رنگ و روغن، ۸۵×۵۸ سانتیمتر..... ۱۸۰

مقدمه

هنر از بدو پیدایش آن در طول تاریخ، تجلی گاه اندیشه و عقاید بشر بوده این ویژگی، تا به امروز نیز تداوم داشته و ابعاد متنوعی پیدا کرده است. هنر امروز به واسطه ی تنوع و تکثر، علاوه بر دارا بودن ویژگی های هنر دوران گذشته، قابلیت های جدیدی نیز یافته است. زنان نقاش طی سالهای اخیر سعی و تلاش بسیاری برای راه یافتن به جایگاه مناسب در هنر معاصر ایران نموده اند. در طول تاریخ، هنر زنان ضمن برخورداری از جنبه های کاربردی و پیوستگی با زندگی روزانه، ابزاری مهم برای ثبت و بیان احساسات و عواطف این هنرمندان بوده است. حقیقتاً آنچه در نقاشی زنان دیده می شود نقشی حساس در جنبش هنر امروز ایران ایفا می کند. در دوسالانه های نقاشی پیش از انقلاب، شمار محدودی از زنان با آثاری پر محتوا شرکت کرده بودند، پس از انقلاب اسلامی افزایش چشمگیری در تعداد شرکت کنندگان زن نقاش مشاهده شده، که آثار این هنرمندان از نظر تکنیک و محتوا نیز پیشرفت قابل توجهی داشته است. نمایشگاه تجلی احساس از جمله نمایشگاه های هنری است که به مناسبت میلاد حضرت زهرا(س) هر ساله برگزار می شود و کشف استعداد زنان هنرمند از اهداف اصلی این نمایشگاه است. از اهداف دیگر نمایشگاه تجلی احساس، نمایش پیشرفت هنری هنرمندان زن ایرانی، گسترش و توسعه هنر مبتنی بر ارزشهای والای معنوی و فرهنگ دینی و ملی، معرفی زنان هنرمند ایرانی و ایجاد زمینه برای ظهور خلاقیت های هنری می باشد.

در این تحقیق به سازه های زیبا شناختی و کاربردی آثار نقاشان نمایشگاه تجلی احساس پرداخته خواهد شد. اما با توجه به کثرت آثار شرکت یافته تنها به تعدادی از هنرمندان اکتفا می شود که در چندین دوره به صورت متوالی حضور داشته اند. تا نهایتاً به شناختی از آثار آنان رسیده و پیدایش این نقاشان در نقاشی امروز مورد بررسی قرار گیرد.

در این راستا تاکید بر آثار نقاشان معاصر و هنرمندان جوانی است که با حضورشان در هنر ایران نقشی موثر ایفا نموده اند و آثار آنان ریشه یابی و مورد مطالعه و تحلیلی نو قرار خواهد گرفت. ابتدا گذری کوتاه بر تعریفی از نقاشی نو گرا و نقاشی در گذر انقلاب خواهیم داشت و در ادامه به بررسی زنان نقاش معاصر و جایگاه آنان در هنر تجسمی امروز و شش دوره نمایشگاه تجلی احساس، پرداخته خواهد شد.

امید است این تحقیق اشاره ای باشد برای نشان دادن جایگاه مناسب زنان نقاش معاصر در هنر ایران که با تلاش خود گامی موثر در پیشبرد هنر این مرز و بوم داشته اند.

کلیات تحقیق

گذر زمان از سال (۱۳۰۰ شمسی) همراه با تحولات فرهنگی، هنری، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی تغییراتی در اندیشه و احساس و در نتیجه معیار های زیبا شناسی زنان نقاشی ایرانی به وجود آورده است. این تغییرات ساختار های بصری آثار این نقاشان را نیز دگرگون کرده است. در این پایان نامه آثار زنان نقاش معاصر ایران مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. لذا مطالعه موردی این پایان نامه بر روند انجام شش دوره نمایشگاه تجلی احساس تاکید دارد. در این دوره رویکرد های نو ظهور در هنر های تجسمی و همچنین فعالیتهای زنان هنرمند معاصر تغییرات اساسی در آثار نقاشان زن معاصر در ایران به وجود آورده است. هدف ارزیابی کمی و کیفی آثار زنان نقاش معاصر ایران، بررسی مشکلات و موانع پیشرفت زنان، مشخص کردن جایگاه زنان نقاش، تبیین گرایشهای مختلف زنان نقاش معاصر از نظر سبک و تکنیک می باشد.

سوال هایی که در این رابطه مطرح می شوند از این قبیل اند؛

- آیا زنان نقاش معاصر ایرانی در عرصه ی ملی و بین المللی از جایگاه قابل قبولی برخوردار

هستند؟

- آیا نقاشی زنان ایران بعد از انقلاب اسلامی نسبت به قبل انقلاب در بعد کمی و کیفی

برتری و پیشرفت داشته اند؟

- گرایشهای مختلف زنان نقاش معاصر از نظر سبک و تکنیک چگونه است؟

- ویژگی بارز آثار نقاشی زنان ایران چیست؟

- تاثیر نقاشی زنان بر هنر معاصر چگونه است؟

فرضیه ها:

- زنان نقاش ایرانی در عرصه ملی نسبتاً مطرح اما در عرصه بین امللی از جایگاه مناسبی برخوردار نیستند.

- نقاشی زنان ایرانی بعد از انقلاب اسلامی از نظر کمی و کیفی پیشرفت کرده است.

- زنان نقاش ایران گرایش به مدرنیسم داشته و سهم زیادی در رشد کیفی نقاشی معاصر ایران داشته است.

روش تحقیق:

تاکنون درباره زنان نقاش معاصر ایران مطالبی نوشته شده است، اما تاکید بر نمایشگاه (تجلی احساس) تا به حال صورت نگرفته است. در این تحقیق از طریق روشهای توصیفی، تاریخی و تحلیلی محتوا استفاده خواهد شد.

فصل اول

نقاشی نوگرا

۱-۱- نقاشی نوگرا

طبعاً ریشه نوگرایی در هنر نقاشی ایران به شکل کنونی آن به پیش از انقلاب مشروطه می‌رسد و نوسانات عمده‌ای که منجر به پیدایش مقاطع رشد و افول در هنر تصویرگری و نقاشی ایران گردید از اواخر صفویه مشهود است.

"از آغاز تأثیر هنر و جهان بینی غربی بر هنر سنتی ما، در ربع اول قرن یازدهم هجری قمری، معلوم بود که نقاشی مکتب اصفهان دیگر قادر نیست به تسلسل اشباع و ابداع دیرین نقاشی ایرانی ادامه دهد و ناچار به نوعی دیگر از فن شناسی و مفهوم خواهد پرداخت، مفهومی به نشانه واگذاری تصویرگری جهان ملکوتی و فرا زمینی نقاشی‌های درخشان و عالی مکتب‌های هرات و تبریز و قزوین و اصفهان، به نفع بر گرفتن وظیفه صورت‌سازی مادی و عشرت طلب دورانی زمینی که در آن لاهوت با ناسوت در حال معاوضه بود و نقاشی، که خود آینه‌ای بود منعکس‌کننده این رنگ باختن، ناخودآگاه، قصه استحاله را بازگو کرد"^۱.

ایران از سال‌های آغازین عصر صفوی، با نقاشی اروپایی (فرنگی‌سازی) آشنایی یافته بود. "از زمانی که بازرگانان و سیاست‌گزاران اروپایی با سرزمین قزلباش‌ها پیوندهای سیاسی و تجاری گسترده‌ای پدید آوردند، پرده‌های نقاشی که از سوی سلاطین اروپایی به دربار ایران هدیه می‌شد، مورد توجه شاه و درباریان قرار گرفت. آنها که به شیوه نگارگری عادت کرده بودند اکنون در تابلوها،

---

^۱. آیدین، آغداشلو، گفتاره و گفتگوهای دیگر: برگزیده گفتارها و گفتگوهای ۱۳۸۱-۱۳۷۸، کرمان، انتشارات فانوس، ۱۳۸۲، ص ۶۲

مناظر و اشخاص را با حجم طبیعی - مراعات پرسپکتیو و سایه روشن - مشاهده و تحسین می کردند.

نقاشی قاجار از یک طرف به دنبال دست آوردهای اروپایی بود و از طرف دیگر وابسته به ارزش های سنتی نقاشی ایران و میراث هنری آن، با ورود وسایل و ابزار جدید نقاشی و پرداختن به موضوع های واقع گرایانه از طبیعت و انسان، بینشی جدید پدید آمد. بدین گونه نوعی نقاشی غنایی ظریف که از تلفیق دو نگرش شرقی و اروپایی الهام و قوام گرفته بود رواج پیدا می کند.^۱

در اواخر سده سیزدهم با تحولات در جامعه و نهضت مشروطه، اندیشه ها و عمل ضد استبدادی، و عدالت خواهی بنیان های جامعه دگرگون شد و با طرح اصلاح نظام سنتی، کشور به دوره جدیدی پا گذاشت. این مرحله ای بود برای گذر از سنت به مدرن، در هنر نقاشی روند سنت به مدرن از محمد زمان در اواخر دوره صفویه آغاز شده بود که با صنایع الملک و کمال الملک به اوج خود رسید.

پس از وقوع آن انقلاب مشروطه ۱۹۰۶ م/ ۱۳۲۴ ق، تحول در ادبیات و هنرهای ایران آشکار شد. نقاشی و مجسمه سازی - برخلاف شعر و داستان از آرمان های این جنبش به طور مستقیم تأثیر نگرفتند، ولی بر زمینه ی تغییرات اجتماعی و فرهنگی منتج از انقلاب مجالی برای رشد یافتند.

انقلاب مشروطه زمینه ساز دگرگونی هایی در عرصه اجتماع بود. اگر چه از لحاظ سیاسی نمی توان این انقلاب را کاملاً پیروز قلمداد نمود اما مقطع زمانی که انقلاب در آن واقع شده است به عنوان مقطع گذار جامعه ایران از اشکال سنتی آن به شکل نو و کنونی است که این گذار در عرصه فرهنگ و هنر به روشنی رخ می نماید.

---

^۱. جواد، مجابی، پیشگامان نقاشی معاصر ایران (نسل اول)، تهران، نشر هنر ایران، ۱۳۷۶، ص ۲